

Кудрик В.В. – кандидат біологічних наук,
доцент кафедри теорії та методики природничо-
математичних дисциплін початкової освіти
педагогічного інституту Волинського
національного університету імені Лесі Українки

Фещук С.В. -асистент кафедри географії
географічного факультету Волинського
національного університету імені Лесі Українки

Качаровський Р.Є. – магістр географії,
інженер II категорії лабораторії краєзнавчих
атласів кафедри географії географічного
факультету Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Природоохоронні об'єкти Волинської області, як об'єкти туризму

Роботу виконано на кафедрах географії і
теорії та методики природничо-математичних
дисциплін початкової освіти ВНУ імені Лесі Українки

Природоохоронні об'єкти Волинської області вагома складова туристичної галузі регіону.

Ключові слова: природоохоронні об'єкти, туризм, музей, озеро, геологічна пам'ятка, рекреаційний потенціал, Шацькі озера.

Кудрик В.В., Фещук С.В., Качаровский Р.Е. Природоохранные объекты Волынской области, как объекты туризма.

Природоохранные объекты Волынской области, значительная часть туристической отрасли региона

Ключевые слова: природоохранные объекты, туризм, музей, озеро, геологическая памятка, рекреационный потенциал, Шацкие озера.

Волинь - це земля, овіяна легендами сивої давнини, звеличена пам'ятками, що нагадують про боротьбу і відвагу наших предків, край дрімучих лісів, синьооких озер, гаїв і долин, тихоплинних і стрімких рік, це – міста і села з давньою історією.

Візитною карткою Волині є літературно-меморіальний музей – садиба Лесі Українки в селі Колодяжному зі своїм сектором "Лісова пісня" в урочищі "Нечимне". Щороку музей відвідує біля 30 тисяч шанувальників творчості Лесі Українки. На місці Косаківської господи волиняни мають комплекс споруд на території 6,3 га землі – Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки, який було відкрито у 1949 році і який є філіалом Волинського краєзнавчого музею.

Є особливі місця на нашій землі, де відчуваєш душевний щем. Таким залишається урочище "Нечимне"- ландшафтний заказник національного значення, унікальний природний комплекс, що складається з озера карстового походження, цінних насаджень дуба черешчатого (окремі дерева мають вік понад 300 років), лучно-болотяних та чагарникових угідь, що створюють мальовничий ландшафт, де серед трав'яної рослинності зростають рідкісні рослини занесені до Червоної книги України. Його ніжна краса і таємничість надихнули полум'яну поетесу Лесю Українку на створення драми – феєрії – "Лісова пісня".[4.С.127] Урочище "Нечимне" являє собою не тільки ландшафтну і ботанічну, але й меморіальну цінність.

Волинська область багата на озера. Серед західних областей України вона має їх найбільше – до 170 озер площею від 2 до 2450 га [4. С.69].

За походженням переважна більшість – це карстові озера, що живляться атмосферними опадами, поверхневим стоком і підземними водами. Води карстових озер прозорі, безколірні, карбонатні.

У межах Волинської області можна виділити три великі озерні райони:

- 1) басейн Західного Бугу;
- 2) межиріччя Західного Бугу і Прип'яті;
- 3) басейн Прип'яті.

У басейні Західного Бугу налічується понад 80 озер, які називають Шацькими. Загальна площа – 92 км². Найбільше з них Світязь, довжина якого 9,3 км, ширина 4,8 км. Середня глибина - 7 м, максимальна 58,4 [4. С.73].

У межиріччі західного Бугу і Прип'яті розташована група озер, серед яких найбільшим озером є Турське, довжина якого 5,6 км, ширина 3,2 км, глибина 0,9 – 2,6 м. Озеро є основним постачальником води в Турський канал.

В заплаві річки Прип'ять в межах Волинської області налічується близько 20 озер, площею понад 10 га. Найбільше озеро цієї групи є Люб'язь площа якого 4,3 км², глибина 7 м, озера Біле і Волянське постачають воду Дніпровсько-Бузькому каналу.

У басейнах приток Прип'яті багато озер. Особливо цікаве карстове озеро Сомино, яке серед озер України займає третє місце по глибині (максимальна глибина – 56,9 м.)

На межиріччі Стоходу і Стиру у межах Волинської області є сім озер карстового походження серед них відоме озеро Окнище, що розташоване поблизу с.Оконська. Це потужне джерело карстових вод.

На початку ХІХ століття це джерело витікало в іншому місці. Пізніше біля с. Оконськ утворилось нове джерело, яке описав П.А.Тутковський у 1899 році [4.С.74]. за цим описом глибина озера становила – 15 м, температура цілий рік однакова – 9 °С. У 30-х роках внаслідок обвалу джерело зникло і виникло кілька малих джерел. Зараз озеро невеличке і глибина його досягає 3 м. На поверхні видно, як б'є вода з двох свердловин, які були пробурені в пошуках основного джерела. У ставках, з яких вода тече до озера, розводять форель.

Озеро Світязь – найбільше материкове озеро карстового походження. Об'єм води становить 190 млн м³. Живиться озеро переважно підземними і атмосферними водами . У минулому воно було нестічне, і тому рівні води в ньому дуже коливалися від танення снігу і дощів.

У 1887 році селяни викопали каналу довжиною понад 3 км, з'єднавши озеро Світязь з озером Лука. З нього витікає притока р.Рита, яка впадає в р.Мухавець (басейн Західного Бугу). Вода в озері надзвичайно чиста, прозора і приємна на смак. Воно багате на рибу (лящ, сом, судак, карась, щука, окунь, вугор та акліматизований чудський сич) [4. С.126].

На захід від озера Світязь, поблизу Пульмо, розташоване озеро Пулемецьке. Довжина озера - понад – 6 км., площа 1560 га, середня глибина 4 м, а максимальна досягає 19 м. Озеро карстового походження. Південний і західний береги піщані, зручні для відпочинку., а з півночі та північного сходу до озера прилягає болото. Живлення підземними та атмосферними водами, надлишок яких стікає через каналу в озеро Лука. Озеро мальовниче, приваблює туристів.

Північніше озера Світязь розташоване озеро Пісочне. Озеро оточене гарними піщаними пляжами, сосновими, дубово-сосновими та чорновільховими лісами. Тут побудований санаторій "Лісова пісня".

Озеро Кримно площею 144 га розміщене за 4 км на схід від Пісочного. Особливої привабливості надають йому два заліснені допливи та острівцець посередині озера. Озеро з його мальовничими краєвидами приваблює відпочиваючих і мандрівників.

Озеро Добре, площею 46 га розташоване поблизу села Нуйно Камінь-Каширського району.

Озеро Глибоке розташоване у лісі біля с. Городок Маневицького району; його площа 9,5 га. Славиться потужними підводними джерелами, чистою холодною водою.

Озеро Святе карстового походження. Навколо нього ростуть високобонітетні насадження сосни віком 80 років. Площа озера 44 га. Славиться цінною рибою.

Озеро Турське розташоване на північний схід від с. Заболоття Ратнівського району. Площа озера 1236 га., довжина 5,6 км, ширина 3,2 км, глибина 0,9 м. Озеро заплавного походження. Дно піщане біля берегів мулисте. Використовується для розведення та охорони місцевої і завезеної риби.

Озеро Климівське розміщене в групі Шацьких озер. Площа його 29 га. разом з прилеглими лісами і болотами служить для розмноження та охорони цінних птахів: білих та чорних лебедів, гагар, гусей, качок та багатьох інших видів [4. С.129].

Волинська область багата на геологічні пам'ятки. Серед них заслуговує на увагу озеро біля села Любитів Ковельського району. Значна частина озера являє собою кар'єр в якому добре відкривається характер напластувань водно-льодовикових відкладів, вивчення яких має науково-освітній характер.

З наукової точки зору є унікальні геоморфологічні розрізи озерно-льодовикових і лесових відкладів. Так, біля міста Ковеля є кар'єр, в якому добувають глину, яка являє собою відклади стрічкових глин, дуже рідкісних на Україні. Зацікавленість викликають розрізи лесових відкладів, які відкриті в кар'єрах Коршева, Горохова та інших місцях. Важливе значення лесових кар'єрів Волинської області полягає у тому, що в них відкривається на поверхню серія похованих ґрунтів, вивчення яких дає можливість встановити етапи і основні риси природи цього краю протягом четвертинного періоду.

Волинська височина – ділянка, на якій розроблялись усі стратиграфічні моделі лесово-ґрунтової серії Волино - Поділля, схеми розвитку палеокріогенезу у плейстоцені.

Лесовий покрив Волинської височини надихнув П.А.Тутковського (1899) на створення еолової гіпотези походження лесів [6.С.105].

За наявністю природних рекреаційних ресурсів, які зазнали відносно невеликого антропогенного впливу і зберегли рекреаційну здатність, Волинська область належить до перспективних регіонів України з розвитку туристично-рекреаційної галузі. Ця галузь порівняно молода (з 2002 р.) і досить актуальна, але існує багато не вирішених до кінця

проблем і не вивчених питань. Одна з першочергових проблем це проблема перлини Волині і України - Світязя і Шацьких озер у зв'язку з розробкою Хотиславського кар'єру.

У Луцьку у сесійній залі обласної ради, пройшли громадські слухання з питань впровадження білорусами проекту "Розробка крейдових покладів родовища "Хотиславське" у Малоритському районі Брестської області. У громадських слуханнях взяли участь представники влади Волинської області, фірми "Трайпл", яка інвестує розробку кар'єру, дирекції підприємств, що будуються, фахівців науково-дослідних інститутів, спеціалісти Міністерства охорони навколишнього середовища сусідніх держав України та Білорусі.

Білоруська сторона має особливу зацікавленість у розробці кар'єру.

Занепокоєння з приводу того, що Шацькі озера можуть стати заручником Хотиславського кар'єру висловлювали як спеціалісти так і представники влади.

На сьогоднішній день проект розробки кар'єру потребує доопрацювання, що і відображено у протоколі громадських слухань [1.С.8].

Адже без Шацьких озер і зокрема, без Світязя, туристична сфера буде обмежена.

Яскраві регіональні особливості Волинської області, поряд з багатим природно-ресурсним та історико-культурним потенціалом створюють всі передумови для організації сучасної туристичної інфраструктури і розвитку вітчизняного і міжнародного туризму.

Поряд з позивними зрушеннями у туристській сфері прикордонної Волинської області існує чимало проблем.

Реальні структурні зрушення у модернізації регіональної економіки в умовах європейської інтеграції криються в активізації розвитку туристської сфери в транскордонних об'єднаннях. Інтенсифікація розвитку туристської індустрії в євро регіонах є каталізатором залучення інвестицій та новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентноспроможності.

Аналіз сучасного стану і основних тенденцій розвитку туристської галузі прикордонної Волинської області в рамках Євро регіону "Буг" дозволяє окреслити стратегічні орієнтири розвитку та очікувані соціально-економічні результати [5.С.81-111]:

1.Для модернізації туристсько-рекреаційного потенціалу Волинської області та прискорення формування туристсько-рекреаційного комплексу Євро регіону "Буг" необхідні спільні рішучі дії з боку усіх країн-членів транскордонного об'єднання.

2.Для приваблення туристів необхідно влаштувати сучасні центри обслуговування, які відповідали б європейським стандартам.

3.Посиленню туристської активності в Єврорегіоні " Буг", розвитку сервісної інфраструктури сприятиме державна політика спрощеного митного контролю та обладнання тимчасових пунктів пропуску через державні кордони.

4. Більше уваги слід приділяти "зеленому туризму". Є можливість щодо створення маршрутів з включенням території сусідніх держав – Хелмського повіту Люблінського воеводства Республіки Польща та Брестської області Республіки Білорусь.

5. Згідно зі стратегією економічного і соціального розвитку Волинської області необхідно чітко дотримуватися стратегічних орієнтирів розвитку туризму, на протязі 2010-2015 років.

6.Використовувати усі наявні можливості поліпшення інвестиційного клімату.

Література

1. *Зубчук К.* Хотиславський кар'єр: чи не стануть Шацькі озера його заручником//Волинь -нова.-2010. – 02 березня. - № 24.- С.8

2. *Лис В.* Чи прийдуть інвестори у регіон // Волинь –нова.,2010.- № 1.– 01 квітня. С.5

3.Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельчани в історії України та Волині.Збірник наукових праць. – Луцьк: Надстир'я, -2008.-356 с.

4.Природа Волинської області. Ред. К.І. Геренчука, Львів, Вища школа, в-во при Львів.держ. ун-ті, 1975-146 с.

5.Стратегія економічного і соціального розвитку Волинської області на 2004-2015 роки. Розділ X Модернізація туристичного та рекреаційного потенціалу// <http://voladm.gov.ua/index.htm17ukr/obl/strategy/index.htm>.

6.Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра. Збірка наукових праць.-Луцьк: Надстир'я, 1998.-220 с.